

การบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบางไส้ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานครเพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษา

วันที่รับบทความ : 25/02/2564

วันที่แก้ไขบทความ : 5/07/2564

วันที่ตอบรับบทความ : 29/11/2564

นงเยาว์ อุทุมพร¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ในชุมชนบางไส้ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 2) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบางไส้ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์ และผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และข้อคำถามสำหรับสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยจำแนกเป็นหมวดหมู่เพื่อมุ่งตอบคำถามการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบางไส้ไก่ เป็นเทศหญิง มีอายุ 40-60 ปีขึ้นไปมากที่สุด(ร้อยละ 66.67) จบการศึกษามัธยมศึกษา สาขาที่มีภูมิปัญญามากที่สุดคือ สาขาศิลปกรรมด้านหัตถกรรม (ร้อยละ 66.67) ผลงานส่วนใหญ่เป็นงานที่ต้องใช้ฝีมือและมีความเก่าแก่สืบทอดมารุ่นต่อรุ่น และได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ สำหรับกรรมวิธีในการผลิตก็ไม่ซับซ้อนเน้นการผลิตที่ทำกันได้ง่ายและใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น 2) แนวทางการบริหารจัดการในการนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ในการจัดการศึกษาคือควรมีหน่วยงานหลักรับผิดชอบในการจัดทำข้อมูลสารสนเทศผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยตรงโดยจัดทำเป็นทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปของเว็บไซต์ และการจัดทำเป็นเอกสาร สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุทัศน์ บทเรียนออนไลน์และบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน จัดงานนิทรรศการภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย มีงบประมาณและการติดตามประเมินผลเป็นระยะและผู้บริหารสถานศึกษาทุกระดับควรมีนโยบายส่งเสริมให้นำไปจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษา สาระเพิ่มเติม และควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ Youtube Facebook เป็นต้น

คำสำคัญ การบริหารจัดการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนบางไส้ไก่เขตธนบุรี

¹ รองศาสตราจารย์ สังกัด คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี อีเมล: unongyao@hotmail.com

A Management of Local Wisdom in Bang Saikai Community Dhonburi District Bangkok for Use in Learning Management in Schools ที่อบรมทศวรรษภาษาอังกฤษ

Received : 25/02/2021

Revised : 5/07/2021

Accepted : 29/11/2021

Nongyao Utoomporn¹

Abstract

The objectives of this research were to 1) study learning resources about local wisdom in Bang Saikai community, Dhonburi District, Bangkok, and 2) develop guidelines for local wisdom management in the community for use in learning management in schools. This qualitative research samples consisted of 6 local wisdom experts, and 9 informants including community leaders, educational administrators, supervisors, teachers, and the committee of educational institutions. The research tools included an interview form and guidelines for focus group discussion. After the content analysis, the results of the analysis were summarized by categorizing the data in order to answer the research questions. The results showed that 1) most of local wisdom experts of Bang Saiki community were female, aged 40-60 (66.67 %), and graduated from high schools. The field with the most wisdom experts was arts and crafts (66.67 %). Most of the works were those that required special skills and were traditionally passed down for generations and inherited from their ancestors. The production process was not complicated, focusing on the uncomplicated production and using locally available materials. 2) The management guidelines for bringing learning resources in the community to use in education management were as follows: providing information on local wisdom experts by creating a directory for local wisdom, creating a database of local wisdom in the form of a website, preparing documents on local wisdom in print media, videos and computer-assisted lessons, organizing exhibitions of local wisdom through participation of all parties, subsidizing a budget with periodic monitoring and evaluation. Furthermore, administrators of educational institutions at all levels should set a policy to promote learning resources in the community to be used in educational curriculums with additional contents.

Keywords local wisdom management local wisdom Bang Saiki community

¹associate professor Faculty of Education, Dhonburi Rajabhat University E-mail: unongyao@hotmail.com

บทนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ถือเป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 แบ่งออกเป็น 4 ประเภทคือ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล/สมาคม แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่ สถาบันและหน่วยงาน แหล่งเรียนรู้ที่เป็นเทคโนโลยี กิจกรรม วัฒนธรรมและประเพณี ซึ่งแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญเป็นการเชื่อมโยงความรู้จากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง เป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิต ผ่านกระบวนการทางปัญญา จนตกผลึกเป็นองค์ความรู้ ซึ่งความรู้ดังกล่าวจัดว่าเป็นพื้นฐานของความรู้ใหม่ๆ ในปัจจุบัน การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสำคัญเหล่านี้มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ จะเป็นการช่วยให้องค์ความรู้เหล่านั้นไม่เกิดการสูญหายและทำให้เด็กรุ่นใหม่ได้มีโอกาสเรียนรู้ภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนเองที่สืบทอดต่อกันมา สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไล กันทะใจ (2550, หน้า 88) ได้กล่าวถึงการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน พบว่า นักเรียนและชุมชนมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาตามหลักสูตรชั้นพื้นฐานสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และ วรพจน์ อาหารัฐ (2550, หน้า 39) กล่าวว่า ภูมิปัญญากับการพัฒนาเด็กของไทยที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ความเชื่อที่สั่งสมมา และส่งผ่านออกมาเป็นกิจกรรม หลายฝ่ายเห็นความสำคัญของการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้คงอยู่กับชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ อย่างยั่งยืน

ชุมชนบางไส้ไก่หรือ ชุมชนบางไส้ไก่อ่าบ้านสมเด็จ หรือ มีชื่อที่เรียกกันตามภาษาชาวบ้านว่า "หมู่บ้านลาว" มีประวัติยาวนานกว่า 200 ปีแล้ว ตามที่ท่านผู้สูงอายุในชุมชนได้เล่ากันต่อๆมาว่า แต่เดิมที่ดินบริเวณนี้เป็นป่ากร้าง มีต้นไม้สูงใหญ่อยู่มากมาย เช่น ต้นตะเคียน ต้นประดู่ ต้นโพธิ์ การตั้ง "หมู่บ้านลาว" นี้เกิดจากการอพยพของครอบครัวชาวลาวเวียงจันทร์(ประเทศลาว) ถึงสองครั้งครอบครัวชาวลาวเวียงจันทร์ และชาวลาวฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงทั้งหมด ได้ถูกกวาดต้อนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคกลาง และภาคอีสานของไทยและบางส่วนก็ให้มาสมทบตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ "หมู่บ้านลาว" แห่งนี้ด้วยกัน จากประวัติอันยาวนานกว่า 200 ปีที่ผ่านมาทำให้ชุมชนแห่งนี้ยังคงมีแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถ่ายทอดต่อกันมารุ่นสู่รุ่น เช่น การทำขลุ่ยบ้านลาว การทำอาหารคาวหวาน เป็นต้น ปัจจุบันยังคงมีภูมิปัญญาท้องถิ่นยังคงอยู่แต่ลดน้อยลง ดังนั้นรัฐบาลได้มีนโยบายส่งเสริมให้ร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ให้คงอยู่ การที่จะคงไว้ซึ่งแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาเหล่านี้ให้คงอยู่ ก็ขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจของทุกคนในชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น สถานศึกษา ซึ่งสามารถนำเข้าไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เด็กรุ่นใหม่ได้เรียนรู้และเห็นความสำคัญ และช่วยให้องค์ความรู้เหล่านั้นไม่เกิดการสูญหายและทำให้เด็กรุ่นใหม่ได้มีโอกาสเรียนรู้ภูมิปัญญาในท้องถิ่นซึ่งแหล่งเรียนรู้เหล่านี้ ถือเป็นแหล่งเรียนรู้ของทั้งผู้สอนและผู้เรียน ใช้เพื่อการสืบค้นข้อมูล และใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งแหล่งเรียนรู้ดังกล่าวยังไม่ได้มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบโดยข้อมูลของแหล่งเรียนรู้แต่ละแหล่งก็อยู่กันกระจัดกระจาย ทำให้ในบางครั้งอาจเข้าถึงข้อมูลแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ได้ยาก การเชื่อมโยงข้อมูลของแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ก็มีน้อย ซึ่งทำให้ผู้ที่ต้องการสืบค้นข้อมูลไม่สามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลได้อย่างเต็มที่

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบางไส้ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา เพื่อให้ผู้ที่สนใจสามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ไปใช้ในการบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพส่งผลให้คนในชุมชน เด็กและเยาวชนของชาติ

ให้เกิดความรัก ความผูกพันและภาคภูมิใจในชุมชนท้องถิ่นของตน สามารถอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่อย่างยั่งยืน ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ในชุมชนบางไผ่ไก่ เขตธนบุรีกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบางไผ่ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง จำแนกได้ 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ใช้ในการศึกษาภาคสนาม เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบางไผ่ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การศึกษาสังเกต และสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ทรงภูมิปัญญาทั้งสิ้น 6 คน รวมภูมิปัญญาท้องถิ่น 6 ภูมิปัญญา ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบางไผ่ไก่ เขตธนบุรี

กลุ่มที่ 2 ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบางไผ่ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มประกอบด้วย ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์เขตพื้นที่การศึกษา ครู ผู้นำชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 9 คนโดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ เคยมีประสบการณ์เกี่ยวข้องในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาในสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่

1. แบบสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น : ข้อคำถามสำหรับใช้ในการสัมภาษณ์ โดยมีประเด็นเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติ กระบวนการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์ กรรมวิธีในการผลิตผลิตภัณฑ์ การถ่ายทอดและอื่นๆ ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบางไผ่ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ทำการตรวจสอบคุณภาพโดยการให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน พิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสม ความชัดเจนเกี่ยวกับภาษา และปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ก่อนนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

2. ข้อคำถามสำหรับใช้ในการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยมีประเด็นเนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา ในชุมชนบางไผ่ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ทำการตรวจสอบคุณภาพของโดยการให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน พิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสม ความชัดเจนเกี่ยวกับภาษา และปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ก่อนนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

การรวบรวมข้อมูล

รวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ ในชุมชนบางไส้ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบางไส้ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร และสัมภาษณ์ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และจัดสนทนากลุ่มเพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบางไส้ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์เขตพื้นที่การศึกษา ครู/อาจารย์ และผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 9 คน

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (content analysis) สรุปผลการวิเคราะห์จำแนกเป็นหมวดหมู่เพื่อมุ่งตอบคำถามการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เอื้อต่อการนำมาใช้ในการจัดการศึกษาในสถานศึกษา ในพื้นที่ในชุมชนบางไส้ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบางไส้ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานครในภาพรวม จำแนกตามสาขาที่ทำการศึกษพบว่า ภูมิปัญญาสาขาศิลปกรรมด้านหัตถกรรม ได้แก่ การทำขลุ่ย สาขาศิลปกรรมด้านสิ่งประดิษฐ์ ได้แก่ การทำหัวโขนสาขาคหกรรมด้านอาหาร ได้แก่ การทำต้มข้าวไก่ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลงานหรือผลิตภัณฑ์ กระบวนการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์ การถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญา ลักษณะผลิตภัณฑ์/ผลงาน และอื่นๆ ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบางไส้ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานครโดยสรุปมีดังนี้

ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 มีอายุ 40-60 ปีมากที่สุด จำนวน 4 คนคิดเป็นร้อยละ 66.67 จบการศึกษามัธยมศึกษามากที่สุด 3 คนคิดเป็นร้อยละ 50.00 ทุกคนมีสถานภาพสมรส

สาขาที่มีผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นมากที่สุดคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขาศิลปกรรมด้านหัตถกรรม จำนวน 4 คน สาขาศิลปกรรมด้านสิ่งประดิษฐ์และสาขาคหกรรมด้านอาหารอย่างละ 1 คน

กระบวนการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์

ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ละท่านจะมีกระบวนการเรียนรู้และการสั่งสมประสบการณ์ในลักษณะที่แตกต่างกัน กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้ทรงภูมิปัญญาสามารถสรุปได้ดังนี้

ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบางไส้ไก่ส่วนใหญ่ทำอาชีพการทำขลุ่ย ซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษรุ่นปู่ย่า ตายาย ที่ทำอาชีพนี้มาตั้งแต่อดีตมาจนถึงรุ่นปัจจุบัน ส่งต่อมารุ่นต่อรุ่นรวมทั้งยังส่งต่อให้คนในครอบครัว ได้แก่ ภรรยาหรือสามี โดยมีการคิดพัฒนาลักษณะของผลิตภัณฑ์ต่อยอดจากของเดิมให้มีความทันสมัย หลากหลายมาก

ขึ้น ถ้าเป็นอาหารในชุมชนที่เป็นอาหารที่ทำรับประทานกันมาได้แก่ ต้มข้าวไก่ เป็นหนึ่งในวัฒนธรรมที่ได้รับการถ่ายทอดกันมา ซึ่งมีความยาวนานกว่า 100 ปี เป็นอาหารที่ได้รับวัฒนธรรมมาจากชาวเวียงจันทน์ที่ได้อพยพเข้ามา นิยมทำกันในช่วงเทศกาล หรือช่วงเข้าพรรษา ออกพรรษา หรือสงกรานต์ เป็นต้น แต่ไม่ได้มีการทำขาย หรือนำไปประกวดแต่อย่างใด นิยมทำรับประทานกันในชุมชนเมื่อมีวันสำคัญ หรือเมื่อมีแขกไปเยี่ยมชมชุมชนเพียงเท่านั้น ในชุมชนก็ยังมี การทำอยู่อย่างต่อเนื่อง แต่ก็มีการพัฒนารสชาติอาหารให้อร่อย และเป็นที่ต้องการของคนในยุคปัจจุบันมากขึ้น อีก ผลิตภัณท์หนึ่งที่อยู่กับชุมชนบางไส้ไก่มาตั้งแต่ในอดีตได้มีส่งต่อมายังลูกหลานเพื่อให้ไม่สูญหายคือ การทำหัวโชน ได้รับการสืบทอดการทำหัวโชนมาจากบรรพบุรุษที่ได้รับการสืบทอดมาหลายอายุคน ปัจจุบันเป็นชั้นรุ่นหลาน ได้ฝึกฝน เรียนรู้มาจนชำนาญสามารถทำเป็นอาชีพเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว มีกระบวนการทำที่ต้องอาศัยความละเอียดของ งานเพื่อให้หัวโชนแต่ละหัวออกมาสมบูรณ์และสวยงามเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละหัวโชน

ผลิตภัณท์หรือผลงาน

ผลิตภัณท์หรือผลงานของภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่ เป็นงานที่ต้องใช้ฝีมือและมีความเก่าแก่สืบทอดกัน มารุ่นต่อรุ่นถ้าเป็นงานที่เป็น **สาขาศิลปกรรม ด้านหัตถกรรม** ส่วนใหญ่เป็นงานที่ต้องใช้ฝีมือในการผลิตและมีการทำที่ ทำต่อเนื่องมายาวนาน พัฒนาคุณภาพเรื่อยมา ผลงานต้องมีความประณีต สวยงาม ซึ่งต้องอาศัยความรู้ ประสบการณ์ และความชำนาญของผู้ทรงภูมิปัญญาอย่างแท้จริง พัฒนาฝีมือ จนมีความเชี่ยวชาญและยังนำวิชาความรู้นี้ถ่ายทอด ให้กับผู้ที่สนใจ เช่น การทำขลุ่ย โดยใช้วัสดุที่แตกต่างกัน บางประเภททำจากไม้ ก็ปรับประยุกต์มาใช้เป็นท่อ พิวีซี ซึ่ง เสียงของขลุ่ยที่ได้ก็ไม่แตกต่างกันมากนัก การดูแลรักษาง่ายและราคาไม่แพงมากนัก จึงเป็นที่นิยมที่จะนำไปใช้ในการ เรียนของนักเรียน นักศึกษา และ เป็นการลดทอนการใช้ทรัพยากรที่เป็นไม้ไปได้มาก **สาขาศิลปกรรม ด้านงาน ประดิษฐ์** เป็นงานที่ต้องใช้ฝีมือในการผลิตและมีการทำที่ ทำต่อเนื่องมายาวนาน ผลงานต้องมีความประณีต สวยงาม ซึ่ง ต้องอาศัยความรู้ ประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงภูมิปัญญาอย่างแท้จริงได้ฝึกฝนเรียนรู้มาจนชำนาญพัฒนา คุณภาพเรื่อยมา มีขั้นตอนที่ต้องอาศัยความชำนาญและความอดทนเพราะมีกระบวนการทำที่ต้องอาศัยความละเอียด ของงานเพื่อให้ออกมาสมบูรณ์และสวยงามเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละประเภท ได้แก่ หัวโชน ซึ่งมีหลายประเภท เช่น หัวโชนหนุมาน พระพิฆเนศ หัวพ่อแก่ ทศกัณฐ์ **สาขาคหกรรม ด้านอาหาร** ส่วนใหญ่จะเป็นอาหารที่ทำมาตั้งแต่สมัย โบราณ เป็นวัฒนธรรมที่ได้รับการถ่ายทอดกันมา สืบทอดต่อกันมาจนถึงในยุคปัจจุบันซึ่งมีความยาวนานกว่า 100 ปี เป็น อาหารที่ได้รับวัฒนธรรมมาจากชาวเวียงจันทน์ที่ได้อพยพเข้ามา นิยมทำกันในช่วงเทศกาล หรือช่วงเข้าพรรษา ออก พรรษา หรือสงกรานต์ เป็นต้น เช่น การต้มข้าวไก่ ซึ่งคนรุ่นใหม่ไม่ค่อยรู้จักมากนัก

การผลิตผลิตภัณท์

การผลิตผลิตภัณท์ของผู้ทรงภูมิปัญญาส่วนใหญ่ จะไม่ซับซ้อนมากนักเน้นการผลิตที่ทำกันได้ง่าย สามารถ ศึกษาเรียนรู้และสามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพได้ โดยต้องมีการฝึกฝนและใช้ความพยายามตั้งใจที่จะทำจริง สำหรับ วัสดุที่นำมาทำผลิตภัณท์ก็สามารถหาได้ไม่ยากนัก ถ้าวัสดุสิ่งใดที่หายากมากหรือมีวัสดุอื่นที่สามารถนำมาใช้ผลิต ทดแทนได้ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นก็นำวัสดุอื่นมาใช้ทดแทนกันได้ ได้แก่ **สาขาศิลปกรรมด้านหัตถกรรม** ได้ประยุกต์ การทำขลุ่ยจากไม้มาเป็นการทำขลุ่ยจากพลาสติกโดยใช้ท่อพิวีซี เพราะในปัจจุบันการทำจากไม้ค่อนข้างมีราคาแพงและ ไม้หายากมากขึ้น ปัจจุบันในการเรียนการสอนก็จะนิยมให้ผู้เรียน เรียนจากขลุ่ยพลาสติกมากกว่าราคาถูกเหมาะสำหรับ นักเรียน สำหรับ**สาขาศิลปกรรมด้านสิ่งประดิษฐ์** ได้แก่ การทำหัวโชน หรือหัวประเภทอื่นๆ นั้นก็ยังคงมีกรรมวิธีการ

ผลิตที่เหมือนกับครึ่งโบราณ ซึ่งมีขั้นตอนการผลิตที่ค่อนข้างซับซ้อน วัสดุที่ใช้ในการทำหัวโชนก็มีมากมาย แต่วัสดุก็สามารถหาซื้อได้ง่ายในท้องตลาด ขั้นตอนการทำที่มีความประณีตมีขั้นตอนหลากหลายขั้นตอนตามประเภทของหัวโชนเน้นไปในเชิงงานพันธ์สี และวาดลวดลายเป็นส่วนใหญ่ มีการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบอื่น ๆ ได้ เช่น มีการปรับพิมพ์ลดขนาด สำหรับเป็นเครื่องประดับ หรือ ใช้เป็นสื่อการสอนเป็นโมเดล เพื่อให้เกิดความสะดวกในการจัดเก็บผลิตภัณฑ์ และราคาก็ย่อมเยากว่า สำหรับ**สาขาคหกรรมด้านอาหาร** วัสดุที่ใช้ในการทำอาหารก็เป็นสิ่งที่ทำได้ในท้องถิ่นสำหรับขั้นตอนการทำไม่ยุ่งยากมากนักเหมือนกับขั้นตอนการทำแกงทั่วไป

การถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น

โดยทั่วไปผู้ทรงภูมิปัญญาจะมีการถ่ายทอดความรู้ที่มีในหลากหลายวิธี คือ การถูกเชิญไปเป็นวิทยากรสอนให้กลุ่มคนตามสถานที่ต่างๆ ทั้งในสถานที่ราชการและเอกชนการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้กับญาติ พี่ น้อง เพื่อนและบุคคลทั่วไปในชุมชน ที่สนใจเข้ามาศึกษาที่แหล่งผลิตเป็นรายๆ ไป ทำมาแล้วหลายคน หลายรุ่นมีทั้งเด็กและผู้ใหญ่

2. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบางไส้ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา

ผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบางไส้ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา มีข้อมูลสรุปได้ดังนี้

2.1 การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบางไส้ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร มีวิธีดำเนินการพบว่า

2.1.1 ควรมีหน่วยงานหลักรับผิดชอบในการจัดทำข้อมูลระบบสารสนเทศ ผู้ทรงภูมิปัญญาโดยตรง โดยในการจัดทำข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ให้เชิญผู้ที่เกี่ยวข้องหลายๆ ฝ่าย มาทำแผนและโครงการร่วมกัน ซึ่งควรต้องมิงบประมาณรองรับและมีการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานเป็นระยะ และต้องปรับปรุงข้อมูลสารสนเทศให้ทันสมัยอยู่เสมอ โดยจัดทำเป็นทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเชิดชูเกียรติของภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปของเว็บไซต์ เพื่อใช้เป็นแหล่งข้อมูลในการสืบค้น อ้างอิง การจัดทำเป็นเอกสาร สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยทัศน์ บทเรียนออนไลน์และบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นต้น เพื่อเผยแพร่ชื่อเสียงความสามารถ และผลงานของภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยมีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ Youtube Facebook เป็นต้น

2.1.2 ในหน่วยงานหลักได้แก่ สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร กระทรวงศึกษาธิการ ควรจัดตั้งหน่วยงานย่อยในองค์กรสำหรับส่งเสริมหรืออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบมีการประสานร่วมมือกันกับหน่วยงานที่ดำเนินการในลักษณะเดียวกันในหน่วยงานอื่นโดยจัดทำเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศและใช้ร่วมกัน

2.1.3 สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดให้มีงานนิทรรศการภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบางไส้ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร หรือเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในทุกปีหรือทุกภาคเรียน มีการให้รางวัลเชิดชูเกียรติผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นและรณรงค์ให้สถานศึกษาทุกแห่งให้ความร่วมมือในการนำผู้เรียนเข้ามาศึกษาหาความรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยตรง เพื่อให้เกิดความรักและความภาคภูมิใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.1.4 รัฐบาลควรมีนโยบายส่งเสริมอย่างจริงจัง โดยจัดทำข้อมูลและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในลักษณะต่างๆ เช่น จัดทำเป็นภาพยนตร์ สารคดี เป็นการเผยแพร่ข้อมูลให้กับผู้ที่สนใจมาศึกษาเรียนรู้ เผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Youtube Facebook เป็นต้น เพื่อให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้คงอยู่ต่อไป

2.2 การนำองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ ในการจัดการเรียนรู้ มีวิธีดำเนินการดังนี้

2.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอาชีวศึกษา ควรมีนโยบายส่งเสริม สนับสนุนให้มีการถอดบทเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นไปจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษาและดึงแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ โดยกำหนดแนวทางการสอดแทรกเข้าไปในเนื้อหาของรายวิชา หรือจัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติม มีการจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้

2.2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษา ควรสร้างโอกาสในการเรียนรู้ โดยจัดทำเป็นรายวิชาเพิ่มเติมในรายวิชาการศึกษาทั่วไป หรือสร้างเนื้อหาที่สอดแทรกเข้าไปในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง

2.2.3 ผู้บริหารการศึกษานอกระบบโรงเรียนและหน่วยงานที่จัดการทางด้านการศึกษา ควรควรมีนโยบายส่งเสริม สนับสนุนให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน

2.2.4 กรุงเทพมหานคร และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรร่วมมือกันจัดให้สถานศึกษาเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้ของชุมชนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยสถานศึกษาเป็นผู้ประสานงาน และมีข้อมูลสารสนเทศของภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อศึกษาหาความรู้ทั้งหมดรวมอยู่ในสถานศึกษาเพื่อให้เกิดความสะดวกสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาเรียนรู้

2.3 เงื่อนไขความสำเร็จคือ การสร้างความตระหนักให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นับวันจะสูญหายไปจากสังคมของคนไทยและร่วมกันนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่สูญหายและควรต้องมีงบประมาณสนับสนุนสถานศึกษาเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายตอบแทนผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น

สรุปและอภิปรายผล

สรุป

1. ผลการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เอื้อต่อการนำมาใช้ในการจัดการศึกษาในสถานศึกษา ในพื้นที่ในชุมชนบางไผ่ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในในชุมชนบางไผ่ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานครในภาพรวมได้จำนวนผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งสิ้น 6 คนสาขาที่มีผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นมากที่สุดคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขาศิลปกรรมด้านหัตถกรรม ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ละท่านจะมีกระบวนการเรียนรู้และการสั่งสมประสบการณ์ในลักษณะที่ต่างกััน งานของภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่ เป็นงานที่ต้องใช้ฝีมือและความเก่าแก่สืบทอดกันมารุ่นต่อรุ่น การผลิตของผู้ทรงภูมิปัญญาส่วนใหญ่ จะไม่ซับซ้อนมากเน้นการผลิตที่ทำกันได้ง่าย สามารถศึกษาเรียนรู้และสามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพได้โดยทั่วไปผู้ทรงภูมิปัญญาจะมีการถ่ายทอดความรู้ที่มีในหลากหลายวิธี

2. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบางไส้ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยมีแนวทางดังนี้

2.1 การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบางไส้ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

2.2 การนำองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนรู้

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

1. ผลการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เอื้อต่อการนำมาใช้ในการจัดการศึกษาในสถานศึกษา ในพื้นที่ในชุมชนบางไส้ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ เป็นงานที่ต้องใช้ฝีมือและมีความเก่าแก่สืบทอดกันมารุ่นต่อรุ่นจนมาถึงปัจจุบันซึ่งยังคงมีเอกลักษณ์แต่ก็มีการปรับเปลี่ยนให้ทันสมัยเหมาะสมกับประโยชน์ในการนำไปใช้มากขึ้น เช่นจากเดิมทำจากวัสดุอย่างหนึ่ง ปัจจุบันก็มีการปรับมาใช้วัสดุอีกอย่างหนึ่งทดแทนแต่คุณภาพของงานที่ได้ไม่แตกต่างกันมากนักสามารถทดแทนกันได้ ได้แก่สาขาศิลปกรรมด้านหัตถกรรม เช่นการทำชลุ่ย จากเดิมใช้ไม้ในการทำปัจจุบันได้ประยุกต์ใช้ท่อพีวีซี มาทำชลุ่ยซึ่งก็สวยงาม คุณภาพของเสียงสามารถทดแทนกันได้ สำคัญที่สุดคือมีราคาถูก และนำไปใช้ได้มากขึ้นโดยในการเรียนการสอนก็ใช้ชลุ่ยพลาสติกเป็นหลักในการเรียนการสอน แต่ถ้าผู้เรียนมีความชำนาญมากขึ้นก็สามารถใช้ชลุ่ยที่ทำจากไม้ซึ่งมีราคาแพงมากขึ้น **สาขาศิลปกรรมด้านงานประดิษฐ์** ได้แก่ การทำหัวโขน หรือหัวประเภทอื่นๆ นั้นก็ยังคงมีกรรมวิธีการผลิตที่เหมือนกับครั้งโบราณ ซึ่งมีขั้นตอนการผลิตที่ค่อนข้างซับซ้อน แต่วัสดุก็สามารถหาซื้อได้ง่ายในท้องตลาดและท้องถิ่น **สาขาคหกรรมด้านอาหาร** ส่วนใหญ่จะเป็นอาหารที่ทำมาตั้งแต่สมัยโบราณสืบทอดต่อๆ กันมาจนถึงในยุคปัจจุบัน เช่น การทำต้มข่าไก่ วัสดุที่ใช้ในการทำก็เป็นของที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น ราคาก็ไม่แพงสามารถประยุกต์ใช้ส่วนประกอบต่างๆ ให้เหมาะสมกับฤดูกาลและนำมาเป็นส่วนประกอบของการทำสอดคล้องกับแนวคิดของ เสรี พงศ์พิศ (2547, หน้า 44 – 45) ที่ว่า ภูมิปัญญาคือ ศาสตร์และศิลป์ของการดำเนินชีวิต ซึ่งผู้คนได้สั่งสมสืบทอดกันมาช้านานจากพ่อแม่ ปู่ย่าตายายสู่ลูกหลานจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งจากอดีตจนถึงปัจจุบัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อติสรณ์ เรื่องจ้อย (2550, หน้า 20) ที่ว่า ความรู้ ความสามารถ ผลงาน ประสิทธิภาพและทักษะต่างๆ ของผู้คนในท้องถิ่น รวมทั้งสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นมาจากวัสดุ และทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อนำมาใช้ในการดำรงชีวิตตลอดจนแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยมีการประยุกต์ให้เข้ากับบริบทของท้องถิ่นถือว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างหนึ่งที่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์ไว้

2. ผลการศึกษากกรรมวิธีในการผลิตผลิตภัณฑ์และการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นกรรมวิธีในการผลิตผลิตภัณฑ์ของผู้ทรงภูมิปัญญาส่วนใหญ่ จะไม่ซับซ้อนมากเน้นการผลิตที่ทำกันได้ง่าย **การถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น** โดยทั่วไปผู้ทรงภูมิปัญญาจะมีการถ่ายทอดความรู้ ให้กับลูก หลาน พี่ น้อง เพื่อน นักเรียน นักศึกษา และประชาชนโดยทั่วไป และมีผู้สนใจเข้าเรียนรู้หลากหลาย การเรียนทั้งที่เรียนเป็นกลุ่มหรือเรียนแบบตัวต่อตัวก็มี ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 91 - 92) ที่ว่ากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาทั้งด้านสังคม วัฒนธรรมและด้านเศรษฐกิจ ของชุมชนมีวิธีการเรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นหลายรูปแบบด้วยกัน คือ 1) ถ่ายทอดแบบตัวต่อตัว เป็นวิธีการถ่ายทอดโดยการบอกกล่าวกับบุคคลที่เป็นญาติสนิทกัน เพื่อนสนิทกัน หรือเป็นลูกหลานอยู่ในครอบครัวเดียวกัน จะไม่ยอมถ่ายทอดให้กับคนอื่นที่ไม่ใช่ญาติหรือเพื่อนสนิทกัน 2) การ

ถ่ายทอดโดยการรวมกลุ่มกัน เป็นวิธีการที่ขยายผลได้ดีและแพร่หลายทั่วไป เช่นวิธีการถ่ายทอดที่ทำให้ทุกคนมีส่วนร่วม

3) ทดลองปฏิบัติโดยการซักถามคนอื่น เป็นการถ่ายทอดความรู้และมีความเสี่ยงสูง เนื่องจากผู้ทดลองต้องมีการลองผิดลองถูก และทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จ

4) การทดลองปฏิบัติโดยการพูดคุยแลกเปลี่ยน ค้นคว้าจากเอกสาร ซึ่งพบว่าวิธีนี้ประสบความสำเร็จดีกว่าทดลองทำตามคนอื่นโดยขาดความรู้ประสบการณ์

3. แนวทางการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบางไผ่ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา พบว่า การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบางไผ่ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร มีวิธีดำเนินการคือควรมีหน่วยงานหลักรับผิดชอบในการจัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศ โดยอาจจัดทำเป็นทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปของเว็บไซต์ การจัดทำเป็นเอกสาร สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุทัศน์ บทเรียนออนไลน์และบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน สำหรับการนำองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอาชีวศึกษา ควรมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษาอย่างจริงจัง ในระดับอุดมศึกษา ควรสร้างโอกาสในการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยจัดทำเป็นรายวิชาเพิ่มเติมในรายวิชาการศึกษาทั่วไป หรือสร้างเนื้อหาที่สอดแทรกเข้าไปในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของนางเยาว์ อุกุมพร (2558, หน้า 64) ที่เสนอว่าแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของชุมชนเพื่อนำมาใช้ในการจัดการศึกษา อาจจัดทำเป็นทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดทำเป็นเอกสาร สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุทัศน์ และบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน สำหรับการนำองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยในการจัดทำข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมโดยให้เชิญผู้ที่เกี่ยวข้องหลายๆ ฝ่าย เช่น สำนักงานเขตกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียน ศึกษานิเทศก์ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีการสำรวจข้อมูลในท้องถิ่นแต่ละเขตว่ามีผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นและผลิตภัณฑ์ของแต่ละคนอะไรบ้าง มาประชุมทำแผนและโครงการร่วมกันซึ่งควรต้องมีงบประมาณรองรับ มีการกำหนดเป็นนโยบายของหน่วยงานและมีการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานเป็นระยะ และต้องปรับปรุงข้อมูลสารสนเทศให้ทันสมัยอยู่เสมอ งานวิจัยของวารีย์ หอมอุดม (2553, หน้า 37) ที่ว่า หลักสูตรของสถานศึกษาในทุกระดับต้องกำหนดให้มีการเรียนการสอนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยเพื่อแสดงความเป็นไทย และ ส่งเสริมให้มีการนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยมาประยุกต์กับการตลาดเพื่อการผลิตและการเผยแพร่ให้นานาประเทศได้รู้จักภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยอย่างกว้างขวาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 117 – 118) ที่ว่าในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นควรมีการถ่ายทอดผ่านสื่อประเภทต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ตามเงื่อนไขและโอกาสที่มีเหล่านี้ เป็นต้น แนวทางดังกล่าวจะทำให้แหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นยังคงอยู่ต่อไป ผู้เรียนได้เรียนรู้ เกิดความรัก ความผูกพัน ภูมิใจในท้องถิ่นและชุมชนของตนเอง เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ.2561 กำหนดให้การจัดการศึกษาของชาติจะต้องทำให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ซึ่งเป็นคุณลักษณะของผู้เรียนอันเป็นผลเกิดจากการจัดการศึกษาที่มีคุณลักษณะ 3 ด้านคือ ผู้เรียนรู้ ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม และพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยด้านผู้เรียนรู้กำหนดให้ผู้เรียนรักและประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาไทยซึ่งเป็นกรอบผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชนบางไส้ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ควรพิจารณาแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนมาใช้เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษา ไปจัดดำเนินการเพื่อให้เกิดผลงานที่ออกมาเป็นรูปธรรม เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นในชุมชนบางไส้ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร มีความเข้มแข็งในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยในการดำเนินการควรใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภออื่นในจังหวัดกรุงเทพมหานคร หรือในจังหวัดอื่น ให้ครอบคลุมทุกจังหวัด เพื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่สนใจสามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวางมากขึ้นและเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาติให้คงอยู่ต่อไป
2. ควรมีการวิจัยเพื่อหาวิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างจริงจัง เช่น การถอดบทเรียนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อนำไปใช้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อยังคงอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ให้สูญหายไปจากสังคมไทย

เอกสารอ้างอิง

- นงเยาว์ อุทุมพร. (2558). รายงานการวิจัยการพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเขตธนบุรี. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- วรพจน์ อาษารัฐ. (2550). การเล่นพื้นบ้าน :ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาเด็ก. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. 1 (1), 36-40.
- วารี หอมอุดม. (2553). คุณค่าของภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไทย และการสืบทอด. ค้นเมื่อ 27 กรกฎาคม 2562, จาก <http://www.kroobannok.com>
- วีไล กันทะใจ. (2550). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสาระการเรียนรู้วิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยีเรื่อง ภูมิปัญญาไทยในตุงล้านนา โรงเรียนบ้านร่องกวาง(จันทิมาคม) อำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาหลักสูตรและการสอน) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- เสรี พงศ์พิศ. (2547). ชาวบ้านชวนคิดภาพนิมิตการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: พลังปัญญา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2541). แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- อดิสรณ์ เรื่องจ้อย. (2550). การศึกษาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของครูในการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคกลาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตรการสอนและเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.